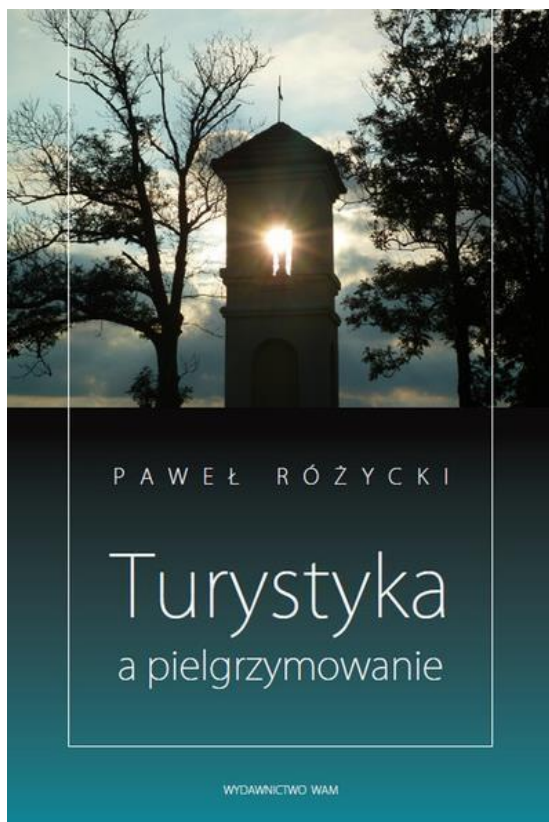

Recenzja

Zygmunt Kruczek

Turystyka a pielgrzymowanie

Tytuł: Turystyka a pielgrzymowanie

Autor: Różycki Paweł

Wydawnictwo: WAM Kraków

Rok wydania: 2016

Liczba stron: 351 + 6 stron kolorowych fotografii

Bez wątplenia pielgrzymki są najstarszym zjawiskiem zbiorowych podróży motywowanych sacrum, religia zaś uważana jest za integralną część kultury. Upoważnia to do zaliczenia pielgrzymek do turystyki kulturowej [Mikos v. Rohrscheidt 2010; Różycki 2008; Jackowski 2001; *Gnieźnieńskie Forum Ekspertów Turystyki Kulturowej* 2009], są one zresztą najstarszą znaną formą podróży kulturowych. W ostatnich czasach rozwinęły się także podróże o charakterze poznawczym do miejsc uznanych za ważne, podejmowane przez wierzących, jak i niewierzących. Taki typ wyjazdu, kiedy celem poznania jest dziedzictwo kulturowe związane z religią nazywany jest turystyką religijną lub religijno-kulturową. Złożoność fenomenu

pielgrzymowania i uprawiania turystyki we współczesnym świecie była inspiracją dla dr Pawła Różyckiego¹ do wnikliwego przyjrzenia się tym zjawiskom i ich wzajemnym relacjom. Efektem jego przemyśleń, studiów nad literaturą, podejmowanych badań jest oryginalna i ciekawa książka „Turystyka a pielgrzymowanie”, wydana w 2016 r. przez krakowskie wydawnictwo WAM.

Przenikanie się turystyki i pielgrzymowania rodzi w środowisku badaczy oraz pośród uczestników tych zjawisk pytanie o to, jakie są wzajemne zależności między nimi, jakie występują podobieństwa i różnice. Recenzowana monografia – będąca wynikiem badania i wyjaśniania związków pomiędzy turystyką a pielgrzymowaniem, w wielu religiach świata (chrześcijaństwie, judaizmie, islamie, buddyzmie, hinduizmie i szintoizmie) – jest pierwszą tego typu publikacją.

Celem opracowania, jak pisze autor we wstępie, jest ukazanie, w jaki sposób pielgrzymowanie zmieniało się na przestrzeni wieków i w jaki sposób dana epoka, myśl, styl życia odciskały piętno na ludziach podążających do miejsc kultu religijnego. Współcześnie coraz częściej pielgrzymowanie staje się wyjazdem turystycznym, a turystyka pielgrzymką.

¹ dr Paweł Różycki – nauczyciel akademicki, kierownik Zakładu Teorii Rekreacji i Turystyki w Katedrze Turystyki i Rekreacji AWF w Krakowie oraz adiunkt w Katedrze Geologii Ogólnej i Geoturystyki AGH w Krakowie. Podróżnik, badacz, eksplorator, specjalizuje się w problematyce teoretycznych podstaw turystyki, turystyce kulturowej i religijnej. Autor i współautor książek i podręczników akademickich oraz artykułów naukowych i popularnonaukowych z zakresu turystyki.

Recenzowana publikacja składa się z ośmiu rozdziałów, wprowadzenia i podsumowania. W rozdziale pierwszym znajdziemy omówienie terminologii związanej z zjawiskami turystyki i pielgrzymowania, a także zdefiniowanie takich pojęć jak turysta, pielgrzym, wierni. Autor zauważa, że zjawisko udawania się do miejsc świętych ilustrują trzy formy podróży. Pierwszą z nich jest pielgrzymowanie, nazywane też turystyką pielgrzymkową, polegającą na udawaniu się do miejsc świętych z pobudek duchowych, wyłącznie religijnych. Drugą formą jest turystyka religijna, polegająca na wyjazdach do miejsc świętych z nastawieniem poznawczym, kulturowym, krajoznawczym a czasem także duchowym. Trzecią formą podróży do miejsc świętych jest turystyka, która autor określa mianem kulturowej, gdyż wyjazdy realizują osoby nie mające nastawienia religijnego, w tym niewierzący, agnostycy, ateści. Ten podział jest dyskusyjny, albowiem w innych opracowaniach turystyka kulturowa jest pojęciem nadrzędnym, obejmującym zarówno turystykę religijną, jak i pielgrzymkową.

W rozdziale 2. zwrócono uwagę na wielość naukowych płaszczyzn dotyczących zależności między obu zjawiskami, podjęto analizę historii badań nad ruchem pielgrzymkowym, zajęto się również ich związkiem z takimi naukami, jak geografia, socjologia, psychologia, etyka, filozofia, teologia i historia. Prezentowane opinie są wynikiem obszernych badań nad zjawiskiem peregrynacji w różnych religiach świata, zbadano mianowicie relacje turystyki i pielgrzymowania na wszystkich kontynentach, w najbardziej odległych zakątkach globu.

Rozdział 3. zawiera opis historii pielgrzymek i turystyki religijnej w chrześcijaństwie. Przedstawiono genezę pielgrzymek sięgając czasów starożytnych, omówiono pielgrzymowanie w średniowieczu. W tym okresie wyróżniają się krucjaty, będące z jednej strony pielgrzymkami, a z drugiej wyprawami wojennymi europejskiego rycerstwa. Pokazano ewolucję form pielgrzymowania od czasów renesansu do XX wieku przytaczając opinie doktorów Kościoła, papieży, świętych i błogosławionych o pielgrzymowaniu. Znajdziemy tu również opisy miejsc świętych, sanktuariów i szlaków pielgrzymkowych. Kolejny rozdział zawiera charakterystykę i opis zasad pielgrzymowania w innych religiach świata, takich jak judaizm, islam, buddyzm, hinduizm, szintoizm. Opisano również miejsca święte dla tych religii. W rozdziale 5. natomiast autor zajął się problemem motywów pielgrzymowania i uprawiania turystyki. Wiele miejsca poświęcono zjawiskom przeżywania, ceremoniału świętowania, zwrócono uwagę na problemy związane z pielgrzymowaniem opisane w relacji zarówno do uczestników, jak i środowisk odwiedzanych.

Trzy ostatnie rozdziały poświęcone są badaniom naukowym nad pielgrzymowaniem i turystyką. Formułując założenia teoretyczne badań autor zwraca uwagę na wielorakie uwarunkowania pielgrzymowania, problemy wiary, życia duchowego i modlitwy, ale też porusza problemy środowiskowe, łącznie ze zjawiskiem sekularyzacji i innymi determinantami społecznymi. W ostatnim rozdziale zaprezentowano wybrane wyniki badań nad wartością turystyki dla wierzących, wzorami pielgrzymów, turystów, czy wiernych uczestniczących w wyjazdach do miejsc świętych. Na końcu autor przedstawia turystykę i pielgrzymowanie jako wzajemne przenikanie się zjawisk.

W podsumowaniu autor stwierdza, że współcześnie pielgrzymowanie zmieniło swój charakter, stało się częścią turystyki, a turystyka – pielgrzymowaniem. Ruch pielgrzymkowy został wchłonięty przez masowość zjawiska podróżowania. Stawia również tezę, że dla człowieka wiary samo uprawianie turystyki, w jej różnych formach, może być pielgrzymowaniem, drogą do Stwórcy, poszukiwaniem świętości. O ile można zgodzić się z takim stawianiem sprawy w odniesieniu do ludzi wierzących, to jednak stawianie równości między pielgrzymowaniem, a turystyką wydaje się być ryzykowne. Mimo wielkich zmian we współczesnej turystyce, jej orientacji na kulturę i przeżywanie, co głoszą reguły 3E i 4H, w globalnej turystyce nadal dominuje turystyka 3S, nastawiana na bierny wypoczynek, konsumpcję. Obserwując zachowania turystów okupujących hotele All Inclusive

w popularnych resortach wycieczkowych, ograniczających swoją aktywność do jedzenia i upijania się tanimi drinkami nad hotelowymi basenami mam wątpliwość, co do wartości duchowych wynoszonych z takich wyjazdów. A jest to przecież dominujący segment współczesnej turystyki, najbardziej dochodowy dla krajów recepcyjnych, miejsc docelowych, jak i światowego przemysłu turystycznego.

Na końcu książki zamieszczono 24 kolorowe fotografie związane z celami szeroko pojętej turystyki kulturowej, w tym pielgrzymkowej, będące efektem podróży autora. W wielu z nich zresztą towarzyszyłem autorowi, albowiem podróże są naszą wspólną pasją.

Monografię Pawła Różyckiego można polecić wszystkim, którzy interesują się pielgrzymkami, turystyką religijną oraz kulturową. Jej odbiorcami powinni być wykładowcy i studenci zarówno wydziałów teologicznych, zwłaszcza specjalizacji turystyka religijna, jak i studenci innych, turystycznych kierunków kształcenia. Wskazana będzie dla organizatorów wyjazdów pielgrzymkowych oraz twórców ofert turystyki religijnej. Może być przydatna także dla pilotów i przewodników wyjazdów pielgrzymkowych.

Bibliografia:

- Gnieźnieńskie Forum Ekspertów Turystyki Kulturowej, 2009, Pytanie – sformułowane przez P. Różyckiego – *Jakie są perspektywy rozwoju trzech form turystyki: pielgrzymkowej, religijnej i kulturowej (w wąskim rozumieniu) na terenie Polski i w Europie? Które z nich będą dominować w najbliższych latach?*, *Turystyka Kulturowa*, Nr 12
- Jackowski A., 2001, *Pielgrzymowanie*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa*, KulturTur, Poznań, wyd. II
- Różycki P., 2009, *Zarys wiedzy o turystyce*, Proksenia, Kraków